

Titel: text, [fonem] 145-0020

Citation: "text, [fonem] 145-0020", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 5. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_145-shoot-wacc-1992_0005_145_fonem_0020_p5_bP4_TB00010/facsimile.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

betydningen, for ~~XXXXXX~~ betegnelsen "fonem" har hos ham en begrænsning som ikke findes hos andre fonemikere. - ~~XXXXXX~~ med "a given language" mener han nemlig een persons sprog i en bestemt stil, (hvor der dog ev. samme begrænsning i "idiolect") og her bliver de frie varianter oftest relativt små, men de er der. - En familie af sådanne frie varianter kaldes Jones et variphone, der gives ikke nogen egentlig definition, men det drejer sig om hørligt forskellige lyd som samme person bruger "indiscriminately" i det samme ord. Indførelsen af betegnelsen "det samme ord" betyder i virkeligheden at der ikke er kommutation. Et Variphonet omtales først i et af de allersidste kapitler under overskriften "erratic pronunciation". - En tredje betegnelse gives for individuelle varianter, nemlig diaphone, det er "a family of sounds consisting of the sound eg used by one speaker in a particular set of words (said in isolation) together with corresponding though different sounds used in them by other speakers of the same language." - Denne tredeling findes allerede 1932 (Bl7) og fastholdes umdret i The Phoneme. I en vis forstand er det en klar inddeling, men diaphone er nu ikke helt ~~XXXX~~ godt afgrænset, for det drejer sig iflg. eksemplerne ikke alene om varianter hos forsk. talende der har samme fonemsystem, men også om tilfælde hvor forsk. talende har lidt forskelligt system, fx siges det at a og o hører til samme diaphone i fransk, skønt de hos nogle talende hører til forskellige fonemer, dette p.g.r. af den varierende fordeling hos forsk. talende. - I andre tilfælde: eng. u Ø svarende til skotsk u, siges at skotsk u hører til to diaphones (201). Dog uden behøver medlemmerne af et diaphone ikke at omfatte alle ~~XXXXXX~~ varianter af et fonem, men kun nogle (fx. intervokalsk -t- -d- -y- hos forskellige pers. -- Endelig er det mærkeligt at fonemet Begrensede stærkt naar formaslet er at lave en ortografi som gaa vare antagelig for alle, i praksis har han jo altid at gøre med flere diaphones der omfatter hele fonemer (hvad han i en tidligere artikel har kaldt diaphonemes til forskel fra dem der kun omfattede et vist antal - el. (en) enkelt kombinatorisk variant(-er)). Ikke desto mindre omtales diaphones først til sidst i den store bog, i hele det foregående tales kun om phonemes, men bortset fra engelsk (hvor der tit tales om typer af engelsk) bruges igrigt betegnelser som: i provençalsk, i spansk etc., d.v.s. det er "diaphonemes" der er tale om.

Det fremgaa af definitionen at reduktionen af komb. fordelte lyd til fonemer hovedsagelig foregaaer paa grundlag af fonetiske kriterier; de skal være "related". Det siges dog udtrykkelig at graden af lighed er vanskelig at fastslaa, men de kan i hvert fald være saa forskellige at de maa være to fonemer (h-ng); der gøres intet forsøg paa en ~~XXXX~~ mere fonetisk bestemmelse. - Et enkelt sted tages et vist hensyn til hvad amerikanerne kalder "pattern", og Jones "manner of use". Fx. er han imod at læse fransk oe og ø sammen, fordi oe har forskellig funktion. Der gives ogsaa et ek. fra japansk, hvor fordelingen støttes af mekaniske alternationer (altsaa tegnudtrykkene bliver færre), men dette hensyn afviser han andetsteds. - Overlappning mellem fonemer gaaer han kun meget nødt med til, men dog i enkelte tilfælde. Han faar her flere problemer end nødvendigt, fordi han ikke ~~har~~ begrebet neutralisation. En lyd tilskrives altid eet fonem, det der ligner mest, evt. gøres det vilkaarligt. - Et enkelt sted tales om hensyn til native reaction (61). -

Jones' store bog behandler en række enkeltproblemer, men argumentationen er i reglen meget svag, de sjældneste forekommende ord er feel, seem, appear, presumably e.l. og der er ingen konsekvens i afgrænsningerne. Iøvrigt er der - mærkeligt nok - ikke altid overensstemmelse mellem fonemanalysen og den ortografi der anføres, fx. analyse æ beskrives palataliserede kons, og breathed vowels o.s. som mono-